Издателска къща Жанет 45
е носител на националните награди:

Христо Г. Данов – за принос в националната книжовна култура:
в категория Българска художествена литература (2002);
в категория Издание за деца (2007)
Бронзов лъв на Асоциация българска книга – за цялостен принос в издаването на съвременна българска литература (2002)
Специална награда на АБК за оформление и полиграфическо изпълнение (2005)
Константин Константинов – за принос в книгоиздаването за деца (2005)

и Наградата на ЮНЕСКО – Първи световен конкурс по дизайн на книгата, Франкфурт (2003)

© Красимира Зафирова, автор, 2009
© Виктор Самуилов, редактор, 2009
© Димитър Келбечев, художник на корицата, 2009
© Издателска къща Жанет 45, 2009
ISBN 978-954-491-533-9

„В началото беше Словото и Словото беше у Бога,
и Бог беше Словото.“
Евангелие от Йоан

„Аз проговарям и тутакси магическото слово
става действие.“
„Книга на мъртвите“, гл. 130

„На друг език говоря
и на друг мълча под слънцето…“
Чинко

ГРАДЪТ

Старата гора изглеждаше недокосната. Тук тя беше примесена с липи и чинари и Девъни навлизаше все по-дълбоко под сянката им. Усещаше полъха на вятъра и за миг зърна голото си, загоряло от слънцето рамо, когато се обърна по посока на внезапен птичи крясък.

– Съвсем скоро ще пристигнем – каза Страхил и Девъни видя между гъстите клони да се подава внушителна кръгла сграда, поръбена по върха с червените отблясъци на залеза.

– Бил си тука, нали? – попита Страхил и изчезна между дърветата.

– Никога – искаше да каже Девъни, но забеляза високата тясна двукрила врата и ръцете му си спомниха допира до топлото, покрито с тънки надлъжни жилки дърво. Стъпалата му си спомниха хладния мраморен под. Гладки, чисти стени, вибриращи под напора на погледа му, подобно езерна повърхност, набраздявана от лекото докосване на водно конче. Не знаеше дали е вътре, или вън.

– Винаги си вън и винаги вътре, зависи какво искаш – каза незабелязаният от Девъни до този момент трийсетинагодишен мъж, седнал зад обикновена дървена маса в дъното на помещението.

„Ти пък кой си?“ – искаше да попита Девъни, но вместо това се събуди секунди преди звъна на часовника. Беше заспал на дивана. След първите два месеца почти беше свикнал с ранното ставане и донякъде – с детската глъчка в училище. Докато се бръснеше в банята, забеляза бялата си кожа и за миг се обърка – мургавото рамо от съня или това в огледалото беше негово?

„Най-сетне – чу да казват по радиото – тази нощ археолозите са успели да влязат в смятаната за гробница на Ситалк могила край Старосел, която най-вероятно ще се окаже светилище. Стените са идеално гладки, не се забелязва никакъв орнамент или текст... Фиксингът на долара…“ Девъни престана да слуша. Гледаше вторачено мъжа в огледалото. Този мъж се усмихваше. „Денят ще бъде хубав“ – помисли си Девъни и се пресегна за хавлиената кърпа.

Сър Ардли не пушеше, но косата и очите му имаха опушен цвят. Сър Девъни Ардли определено знаеше как да се грижи за здравето си. Както споменахме, не пушеше, пиеше умерено и гледаше да не прекалява с вълненията, но не това беше причината на тридесет и девет години все още да е ерген. Просто не беше срещнал жена, която да го развеселява повече от дебатите в сената. През всичките тези години той стриктно се бе придържал към споменатите три прости правила, но ето че след идването му в България всичко, градено с толкова труд, беше на път да рухне. А бе очаквал тази дива или полудива балканска страна, в която се беше озовал по нелепото хрумване на санга Берини, да го подложи единствено на изпитанията, породени от лошите пътища и недоверчивостта на местното население. Вместо това срещна „Сливенската перла“ и (до този момент) четиринадесет жени (на практика

всички, с които бе имал разговор по-дълъг от пет минути), с всяка от които беше готов да прекара ако не живота си, то поне един уикенд. Корпусът на мира му даваше достатъчно добро прикритие за престоя му тук, но никак не му помагаше за решаването на задачата, с която бе натоварен. Той беше дошъл от другия край на света в това стохилядно градче не за да се сприятелява с хлебарките (впрочем, много по-дребни от американските, с които бе съжителствал последната година, преди да се озове тук), а за да помогне за разрешаването на хилядолетната загадка, станала причина за формирането на ордена „Нума“. Санга Берини, негов вуйчо и учител, след като 40 години се бе занимавал с, меко казано, странни според членовете на „Нума“ неща, между които изучаването на балкански езици, точно преди една година и половина свика Големия съвет, позовавайки се на точка 8 от Правилника и огласи дългогодишните си проучвания. Преди това, съгласно кодекса на ордена, той бе представил предложението си за разглеждане пред седемте луми, наричани шеговито Ареопаги[1]. Те имаха на разположение точно двадесет и седем дни, за да се произнесат по въпроса. За да бъде отхвърлено или подкрепено направеното от санга предложение, бяха необходими повече от половината гласове. В предпоследния ден лумите се събраха, както обикновено в последните двадесет години, в къщата на Досъл и разискванията им продължиха до късно вечерта. Сградата бе строена сякаш за отбрана от вражеско нападение, а не за живеене на крупен строителен предприемач с многолюдно семейство – жена, три деца, че и сестрата на жена му,

[1] Ареопаг – древно учреждение в Атина с правителствени и съдебни функции; Псевдо-Дионисий Ареопагит (ранновизантийски църковен деец и мислител от V век), според когото видимият свят се схваща като знак за невидимия и смята, че проникването на човека в тайните на свръхбитието става чрез сложна система от знаци-символи.

и всичко това без да е поклонник на Т. Уилямс. Още от началото на разискванията стана ясно, че съотношението на гласовете е три към четири в полза на предложението на санга Берини.

– Най-малкото нямаме право да излагаме на опасност ордена – обясняваше отрицателния си вот лума Досъл.

– Освен това – продължи той, – не разполагаме с никакви доказателства, че тази жена е нещо повече от съчинител на стихове.

– И авторът на Епоса[2] е съчинител на стихове – противопостави се лума Светин.

– Нека не сравняваме несравнимото – погледна го укоризнено Досъл. – Епосът е свидетелство, а тук имаме само някакви, талантливи несъмнено, разсъждения върху било и не било, при това, ако питате мене, прекалено европейски разсъждения.

– Много внимателно прочетох предоставените ми текстове – обади се лума Ковъкриити.

Дясната му ръка лежеше върху прозрачната папка пред него, а лявата постоянно наместваше очилата на носа му.

– И? – нетърпеливо подхвърли лума Досъл. – Откри ли знаците, които е забелязал санга?

– Вероятно има значение, че преводът е негов – подбутна отново очилата си Ковъкриити – предполагам, че всеки друг би се втурнал след леката конница на метафорите и би се изложил на опасността смисълът да му се изплъзне.

– Никой не се съмнява в качеството на превода, въпросът е какво всеки от нас е установил след проучването на текстовете и дали не се подвежда по Вико[3] – замрачня и лума Скарол.

---

[2] Има се предвид древноизточният епос за Гилгамеш.

[3] Г. Вико приписва на поетите „общ език“, който несъмнено е плод на споделената памет, принадлежаща на човечеството. (Морис Оландер, „Археология на езиците“, с. 154)

– Аз преди всичко установих, че книжният ни пазар има определени пропуски, що се отнася до чуждоезиковите речници и особено езиците на така наречените „малки народи“.

Лума Светин се усмихна някъде в ръкава на сакото си, а лума Досъл откровено се ококори от неочакваната посока, в която бе поел разговорът.

– Бях принуден – все така спокойно продължи Ковъкриити – да заема необходимите ми граматики от санга Берини.

– Искаш да кажеш… – прокашля се мрачно Досъл.

– Вече знам как да си поръчам ракия и мътеница – проблесна доволно с трите си диоптъра Ковъкриити.

– Предполагам, че това ще се отрази добре на крехката ти физика – вметна лума Досъл и запита направо:

– „За“ или „против“?

– Искам да знам какъв е вкусът на тези неща – вдигна поглед към настоятелния си събеседник Ковъкриити.

– Значи така – облегна се в стола си Досъл, – съгласни сте да хвърлим неясно колко средства и време за нечии поетични бълнувания?

– Странен коментар за член на „Нума“ и още по-странен за един лума – сухо отбеляза Светин.

– Много добре знам какви са целите ни, но смятам, че трябва да правим по-прецизен подбор – като че ли омекна Досъл.

– Все пак, не можем да се пилеем в проучване на всеки, който се е отдал на словесен ексхибиционизъм.

– Според мен, тук има следа – свали очилата си Ковъкриити и взе да ги бърше с малка като етикет за ученическа тетрадка кърпичка. – По-добре да излезе, че съм преследвал обикновен сивушко, отколкото да се окаже, че съм пропуснал Белия заек.

Разисканията приключиха, както и започнаха: с три на четири гласа. Седмица по-късно санга Берини се изпра-

ви пред петдесетимата кулаби[4]. Той започна словото си на непознат език, който отначало внесе смут в трите кръга насядали мъже (в първия седем луми, във втория 18 гуди, в третия 25 кути), но постепенно започнаха да долавят ритъма и когато той свърши, мнозина останаха притихнали, сякаш бяха разбрали всичко.

– Това, което чухте, беше стихотворение от поетесата Деянира Добромирова – вдигна очи от листата в ръцете си санга Берини. – Признавам, че най-напред бях привлечен от звукописа на името ѝ, но после бях поразен от откритието, че тази млада и, както разбирам, слабо известна в страната си жена всъщност пребивава в областите, които ние от „Нума“ винаги сме смятали за свои наследствени територии. Тя сякаш изначално изповядва Хелиополското учение[5]. Разбира се, нямаше да ви занимавам с това, ако в последната ѝ публикация от 20.03.2003 г. не се казваше следното:

„Мога да изричам думите направо,
както са в сърцето ми израсли[6],
но ще бъде гибел[7] огънят разпален
и, узнал, с Анзу[8] ще трябва

---

[4] Кулаба – свещена местност край Урук, някога самостоятелно селище. „О, Гилгамеш, господар на Кулаб, сладка е твоята слава!“ („Гилгамеш и Хувава“)

[5] Идеята за сътворението чрез слово е залегнала в основата на т. нар. Хелиополско учение за сътворението, известно ни от царските пирамиди на V и VI-та династия. (Теодор Леков, „Скритото знание“, с. 41)

[6] Според шумерите, богът замислял дадено същество или предмет, с други думи, проектирал го в мислите си, давал му име, изговарял го и в този миг то се раждало. („Митология на Месопотамия“, с. 42)

[7] Гибил – шумерски бог на огъня и светлината

[8] Анзу – Птица-буря в шумерската митология

Шара[9] да се вдигне и при Шар[10]
в Шарада[11] странна да танцува,
над картината, която имам,
но не мога да разкрия.“

– Лумах[12] – понесе се шепот под високия свод на залата за гости в просторния дом на санга Берини, след представените им на английски стихове.

– По-скоро Нин-дингир[13] – каза санга Берини и продължи: – И като се има предвид, че произхожда от земята на Орфей, човек започва да се пита дали всичко това е случайно; дали е само неволно поетическо докосване до високосакралните текстове от златните орфически плочки[14], или посветен се доверява на непосветените?

Санга Берини млъкна и огледа тихата зала. Привидя му се замъкът на деспот Слав[15].

---

[9] Шара – шумерско божество, един от героите на вавилонския мит за птицата Анзу.

[10] Шар – планина в днешна Македония; а също египетска дума за божественото око; както и боя, мастило в бълг. език.

[11] Шарада – богиня на музите в индийската митология

[12] Жрец в Шумер

[13] Жрица на Нинти в Шумер

[14] Открити са в широк кръг от Южна Италия до Крит. Те са малки по размер златни листчета от тънко фолио, изписани с минискулно писмо. Текстът е изпълнен със символно закодирани изрази. Някои автори смятат, че най-вероятно табличките представляват обредни произнасяния на сакрална поезия. (Михаела Йорданова-Алексиева, „Елински орфически надписи“, с. 110)

[15] Алексий Слав – племенник на българския цар Асен I (1185-1196), чийто замък в град Мелник от началото на XIII век в голяма степен още е запазен.

Космополитният град светлееше под крепостните стени. Деспотът крачеше замислен в приемната зала на замъка си в Мелник и дори, както му се стори, хвърли бърз, изпитателен поглед към санга Берини, сякаш казваше: „Не ме безпокой, ако нямаш наложителни причини да го правиш“. На красивото му лице беше изписано същото непокорство и даже някакъв присмех, както е подозирал това и Никита Хониат[16]. Санга Берини чу да прозвънва камбана –

Език, на който името ми е
откъснат от камбана звук[17].

Преди тридесет години Слимън Берини беше видял с очите си тази камбана, поръчана от Алексий Слав и доставена някъде около 1214 година[18] – само десет години преди византийският император Теодор Комнин да бъде коронясан от българския архиепископ в старата столица Охрид[19]. Камбаната, обрасла с тишина, продължаваше да крие сладостни звуци в построената специално за нея в оня тринадесети век здрава като бойна кула и висока над петнадесет метра камбанария. Тя бе едно от малкото ценни неща, неизнесени от гърците по време на Междусъюзническата война[20] през 1913 година. Замъкът и стенописите

---

[16] „Българите, изпълнени със самочувствие от постигнатите победи, се присмиват на положението на ромеите. Тяхната дързост се подсилва и от непристъпността на крепостите им.“ (Никита Хониат)

[17] Чинко Горянов

[18] Най-старата камбана в Европа

[19] Теодор Комнин след като превзема Солун в 1224 г. се обърнал към Охридския, или Българския, епископ Димитър, за да го короняса. (Шарл Дюканж, „Византийска история“, кн. II, с. 141)

[20] През 1912 г. България, Румъния, Сърбия и Гърция подписват договор за взаимна помощ срещу Турция и през 1913 г., когато се

на храма „Света Богородица“[21] все още свидетелстваха за някогашното величие на този хилядолетен град, в който санга Берини се беше влюбил не само заради осемдесетте църкви, построени в него, нито заради тракийските светилища или невероятните мели, а заради онова, което самата земя излъхваше и го караше да се чувства вечен обитател на вечни градове. Тогава беше отседнал в Лумпаровата къща – истински средновековен замък, само че без студенината и полъха на изоставеност. Първите два етажа бяха истинска крепост – с тесни бойници наместо прозорци и дебели повече от метър и половина каменни стени. На приземния етаж дълбокият, красиво иззидан високо над пода кладенец те караше да се чувстваш в безопасност, още повече след като си разгледал обширните изби с подредените в две редици огромни бъчви с вино и делвите със зърно. На третия и четвъртия етаж бяха жилищните помещения, извеждащи откъм югоизточната страна към огромни чардаци, на един от които санга Берини за първи път осъзна, че Словото, освен крила, има и корени.

Слимън Берини положи усилия да се отърси от спомените и продължи разсъжденията си пред смълчаните кулаби.

– На всичко отгоре – въздъхна той – стихотворението носи неразбираемото заглавие „Десеш“ – старобългарска

вижда, че България печели битките по всички фронтове, нейните съюзнически обръщат оръжията си срещу нея, като я нападат едновременно от всички страни и в същото време заливат западния печат с лъжливи съобщения за жестокостта на българската армия. Жестокости, които, както установява Карнегиевата анкета, са извършени от съюзените срещу България.

[21] Храмът е изографисан в периода 1272-1283 г. и според френски специалисти предхожда стенописите на Джото.

дума, която едва ли говори нещо на някой друг, освен на шепата специалисти, превеждащи я най-често като „влез“, но на мен ми се струва, че авторката влага друг смисъл в нея. Самият аз можах да си я разтълкувам само защото преди седем години по една щастлива случайност се сдобих с безценен ръкопис от XII век, намерен под скалите на Мурфатлар[22], изобилстващи с рунически старобългарски надписи. Нито е възможно, нито е необходимо да ви запознавам с точния превод на този надпис, който направих, смея да се надявам, добре. Важното в случая е, че той ни дава сигурни и точни указания накъде да насочим усилията си след нашето почти половинвековно безрезултатно лутане.

– Санга, това несъмнено е впечатляващо, но доколко можем да бъдем сигурни? – потропна с тоягата си лума Досъл.

Всички, или почти всички, бяха наясно с нестихващия и непреодолим спор между санга Берини и лума Досъл по въпроса докъде се простира влиянието на шумерската култура. Досъл смяташе, че тя не излиза извън рамките на древна Месопотамия и като територия, и като време. Берини – напротив, беше убеден, че Шумер е дал отражение не само върху Акад, Вавилон и Египет, но и върху цялата европейска и азиатска култура. А следващите езици са променили само повърхността. „Все едно – казваше той – да разлееш олио върху езеро и да очакваш да се промени структурата на водната молекула. Шумер не просто ни е оставил най-старата писменост, той ни е оставил най-първия език и не върху глинени плочки, а върху много по-траен материал – нашите гени.“ Заради тези техни разногласия всички погледнаха с лека тревога към санга Берини, но той каза само:

---

[22] В днешна Румъния, на 18 км от Кюстенджа.

– Трудно е да си сигурен в каквото и да било, но затова пък всичко е възможно.

– Но ние не можем да рискуваме – обади се лума Скарол.

– Не можем да *не* рискуваме – поправи го санга Берини. – Някаква жена е опасно близо до Великата тайна и ние трябва да разберем дали това е случайност, или не, и трябва да го направим преди да са се добрали до нея онези, които имат наглостта да се наричат „Гиги“[23]. Седемте луми ще решат кой да замине за България – завърши той и напусна залата.

Разбира се, всеки член на „Нума“ беше минал през свое лично изпитание, но далеч не всички от петдесетимата кулаби бяха преживявали нещо подобно на случилото се с Досъл и Берини. При посвещаването им в луминатството в поддържаното от градинаря Норман и икономката Виргиния имение на третия по ред санга на „Нума“ Кува Тачи двамата бяха усетили вкуса и видели действителния образ на думите, точно както се казваше в посланията на Кува Тачи. Лумите, застанали в полукръг, припяваха речитативно:

„*В стародавния ден, в стародавно-далечния ден,*
в стародавната нощ, в стародавно-далечната нощ,
в стародавната тая година, в стародавно-
далечната тая година,
в стародавния ден,
когато всичките нужни неща се създадоха,
в стародавния ден,
когато всичките нужни неща придобиха
своята участ чудесна.“ [24]

---

[23] Гиги – от вавилонско наименование за всички небесни богове.

[24] „Гилгамеш, Енкиду и Подземния свят“ – древноизточен епос.

СЪДЪРЖАНИЕ

Градът 5

Планината 347

Красимира Зафирова
НА ДРУГ ЕЗИК
роман

Българска
Първо издание

Редактор: *Виктор Самуилов*
Художник: *Димитър Келбечев*
Коректор: *София Несторова*

Формат 60/90/16
Печатни коли 27

Предпечатна подготовка:
„Студио Стандарт“ ЕООД – Пловдив, тел. 032/60 90 50

Печат: Полиграфически комплекс „Жанет 45“ – Пловдив
бул. „Ал. Стамболийски“ № 9, тел. 032/60 90 90

„Издателска къща Жанет 45“ ООД – Пловдив
бул. „Ал. Стамболийски“ № 9, тел./факс: 032/60 90 60
www.janet45.com

ISBN 978-954-491-533-9